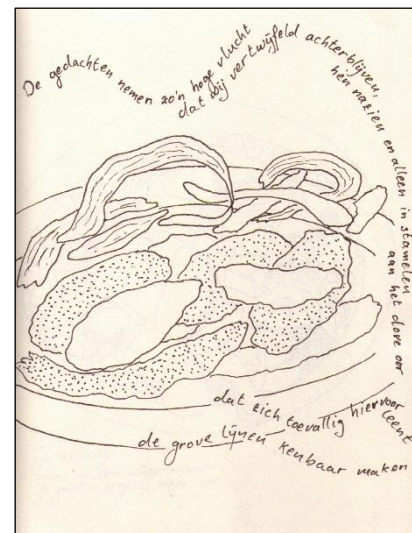

Tijd

Gesprekken zijn vluchtige aangelegenheden. Ze komen op en gaan weer liggen, net als de wind. Ze zijn een en al veranderlijkheid. Dat is gek, als je erover nadenkt. Elke zin bestaat uit woorden die een min of meer vaste betekenis hebben. Met die woorden probeer je min of meer vaste gedachten te vormen. En met die gedachten stel je iets vast, een stand van zaken, die je uitwisselt met een ander. Je vertelt elkaar wat je vindt, in de hoop daarmee tot een gezamenlijk, min of meer vast beeld te komen. Alsof je samen één standpunt bereikt. En desondanks voelt een gesprek aan als louter beweeglijkheid, voorlopigheid, met niet meer dan improvisaties rond een standpunt. Dus niets vast. Hoe kan dat?

Eén reden is dat wij mensen alleen greep kunnen krijgen op de alomtegenwoordige veranderlijkheid voor zover we haar stil kunnen zetten. Begrijpen is stilzetten, onbeweeglijk maken, je moet iets uit de tijd halen om er greep op te krijgen. Ook onszelf zien we als tijdloos, alsof we te midden van alle verandering altijd dezelfde blijven. In alles, al onze gedachten en beleving, zoeken we naar het tijdloze en onveranderlijke, alsof we steeds maar de tijd willen ontstijgen. En tegelijk mislukt dat voortdurend. Hoezeer je ook jezelf als iets tijdloos *beschouwt*, je *ervaart* jezelf niettemin als in de tijd, en dus wezenlijk veranderlijk. Iedere dag, ieder uur, ieder moment ben je een ander. Wij zijn veroordeeld tot de tijd. En het is de tijd die alles vluchtig maakt.

‘Zolang niemand me vraagt wat tijd is, weet ik het wel,’ schreef Augustinus. ‘Maar zodra ik antwoord moet geven, weet ik het niet meer.’ Dat is precies waar de schoen wringt. Wij zijn niet in staat de tijd te vatten. In heel ons denken proberen we ons eraan te onttrekken. We kunnen alleen denken in termen van het tijdloze.

Er is nog een andere reden voor de vluchtigheid van gesprekken. Een gesprek voelt als voorlopig omdat wat we van het tijdloze in woorden kunnen vangen meestal nog vol gaten zit, en vol verhullingen, omwegen en schijnbewegingen. Je kunt je echte idee en je eigenlijke zelf niet zomaar uitdrukken of laten zien. Dat kan alleen op zeldzame momenten, die emotioneel beladen zijn. De meeste gesprekken halen dat niet, het zijn toneelstukjes, waarin

je jezelf speelt zonder het echt te zijn. Het echte, eigenlijke zelf beschouwen we weer als onttrokken aan de tijd. Het is er wel, je vermoedt het voortdurend, bij de ander en jezelf. Sterker, je voelt het als ondertoon. Maar het is zelden of nooit voluit zichtbaar. Het is nu eenmaal ons lot, burger van twee werelden zijn, de echte, onveranderlijke, die verhuld is, en de vluchtige, veranderlijke die we ervaren.